

Maria Juda

STUDIA BIBLIOTEKOZNAWCZE NA UMCS

Zapotrzebowanie na wysoko kwalifikowaną kadre bibliotekarską, którego w połowie lat siedemdziesiątych nie mogły zaspokoić dwa dotychczas istniejące ośrodki kształcenia bibliotekoznawców na poziomie wyższym¹, przyczyniło się do powołania szeregu nowych tego typu placówek. Jednym z nowych ośrodków akademickich kształcenia pracowników bibliotek i ośrodków informacji naukowej stał się Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. W 1974 r. powołano pismem MNSzWiT studia zaoczne, które usytuowano na Wydziale Humanistycznym w Instytucie Filologii Polskiej. Od następnego roku akademickiego studia te związane zostały z Instytutem Historii. Początkowo ich kierownikiem był prof. dr Jan Gurba, a od 1977 roku prof. dr hab. Józef Szymański, kierownik Zakładu Nauk Pomocniczych Historii i Bibliotekoznawstwa. Umiejscowienie kierunku w Instytucie Historii, a w szczególności oparcie na związku z naukami pomocniczymi historii, które w niektórych punktach są wręcz identyczne w swym przedmiocie zainteresowań z problematyką bibliotekoznawstwa, przyczyniło się do stabilizacji organizacyjnej kierunku, a także zapewniło odpowiednią kadre naukową, realizującą na wysokim poziomie proces dydaktyczny. To z kolei pozwoliło na uruchomienie w roku akademickim 1977/1978 studiów w trybie stacjonarnym. Wyrazem nie tylko stabilizacji organizacyjnej i dydaktycznej Zakładu, ale również prawidłowego rozwoju kadry naukowo-dydaktycznej było powstanie Studium Podyplomowego w 1983 r.²

W pierwszych latach istnienia kierunku zajęcia dydaktyczne prowadzone były niemal wyłącznie przez pracowników bibliotek lubelskich, a w szczególności Biblioteki Głównej UMCS. Wspierali ich pracownicy Instytutu Filologii Polskiej w zakresie przedmiotów filologicznych, a w zakresie historii pracownicy Instytutu Historii. Do czasu przejęcia kierunku przez Instytut Historii nie podejmowa-

---

¹ Instytuty Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Warszawskiego i Uniwersytetu Wrocławskiego. Utworzona w 1946 r. Katedra Bibliotekoznawstwa na Uniwersytecie Łódzkim przerwała proces dydaktyczny w 1954 r.

² Zob. M. Juda, *Piętnaście lat bibliotekoznawstwa na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej*. „Folia Bibliologica. Biuletyn Biblioteki Głównej UMCS”, r. 36/37: 1986/1987, s. 193-203.

no żadnych prób pozyskania własnych pracowników naukowo-dydaktycznych, czy takiego ukierunkowania zainteresowań naukowych młodych pracowników, które byłyby owocne dla bibliotekoznawstwa. Niewystarczająca stała się pomoc pracowników Biblioteki Głównej w momencie, kiedy zaistniała konieczność zorganizowania specjalizacji i seminariów magisterskich. Nie oznacza to jednak, że w ogóle zrezygnowano z ich wsparcia. Niemniej, w miarę rozwoju własnej kadry, ich udział stawał się skromniejszy.

Z uwagi na to, że bibliotekoznawstwo i informacja naukowa usytuowane są w strukturze Instytutu Historii, pracownicy prowadzący zajęcia na tym kierunku zatrudnieni są w Instytucie, który liczy 7 profesorów tytularnych i 15 z habilitacją, przy czym niektórzy pracownicy prowadzą zajęcia na obu kierunkach. W Zakładzie Nauk Pomocniczych Historii i Bibliotekoznawstwa jest zatrudnionych 2 profesorów tytularnych, 3 z habilitacją, 10 doktorów (jeden z habilitacją) i 12 magistrów. Wszystkie osoby (oprócz jednej) zatrudnione są na pełnym etacie. Opracowany model realizacji procesu dydaktycznego, polegający na tym, że obok pracowników specjalizujących się w przedmiotach *stricto* bibliotekoznawczych, etaty prowadzących stosowne zajęcia nie znajdują się na bibliotekoznawstwie, lecz w macierzystych instytutach. Jest to niewątpliwie model trudny w realizacji, ale korzystny merytorycznie. Przedmioty filologiczne realizowane są przez pracowników (także samodzielnych) instytutów filologicznych, a zajęcia z historii Polski prowadzone są przez pracowników z innych zakładów Instytutu Historii. Tutaj, stosownie do periodyzacji dziejów, w trosce o wysoki poziom zajęć dydaktycznych, wykładowcy zmieniają się, ponieważ jedna osoba nie jest w stanie z pełną kompetencją prowadzić ich przez cały cykl, tym bardziej, że w zajęciach tych dominuje historia kultury i oświaty. Przedmioty takie jak: pedagogika, psychologia, socjologia, estetyka wykładane są przez pracowników odpowiednich instytutów na Wydziałach Pedagogiki i Psychologii oraz Filozofii i Socjologii.

W macierzystym Zakładzie pracownicy zajmujący się naukami pomocniczymi historii, z powodzeniem i pełną kompetencją prowadzą zajęcia takie jak: kodykologia, nauki pomocnicze bibliotekoznawstwa oraz zagadnienia wydawnicze i księgarskie. Są to bowiem dyscypliny bliskie lub wręcz identyczne z tymi, jakie uprawiają jako historycy.

Zainteresowania naukowo-badawcze koncentrują się wokół problemów realizowanych w ramach badań statutowych i badań własnych. Wśród badań statutowych wymienić należy:

Bibliografię nauk pomocniczych historii. Prowadzona jest kwerenda archiwalna i biblioteczna oraz opracowywane opisy bibliograficzne w ramach tego tematu. Uczestniczą w nim: dr A. Dymmel, dr M. Juda, dr A. Matczuk, mgr M. Ptańska, mgr A. Znajomski.

Badania nad problematyką medioznawstwa. Przeprowadza się kwerendę archiwalną do rozpoznania stosunku Kościoła katolickiego w Polsce wo-

bec środków masowego przekazu, roli książki masowego odbioru na przykładzie kalendarzy staropolskich, przekształceń w zakresie książki historycznej w XVII wieku, manifestacji odrębności społecznych w źródłach epigraficznych, sfragistycznych i heraldycznych oraz kwerendę środków określających stosunek do czasu *sacrum* i *profanum*. Oprócz tego przeprowadzono kwerendę i przygotowano do edycji listy S. Czarnowskiego dotyczące historii i funkcji kultury. Uczestniczą w nich: prof. dr hab. B. Trelińska, dr hab. A. Krawczyk, dr J. Plis, dr K. Skupieński, mgr A. Jaworska, mgr H. Seroka, mgr M. Gorczyńska, mgr B. Cessak.

Badania nad rocznikarstwem, w których uczestniczy dr P. Dymmel, koncentrują się na kwerendzie archiwalnej i bibliotecznej, dotyczącej rocznikarstwa polskiego oraz budowie komputerowej bazy w ramach tematu medioznawstwo.

Badania nad chronologią, prowadzone są przez dr. J. Słowińskiego, dotyczą kwerendy bibliograficznej w polskiej i zagranicznej literaturze z zakresu chronologii historycznej, prawa kanonicznego i świeckiego oraz liturgiki, a zatem tych dyscyplin, które dla podjętych studiów posiadają największe znaczenie.

Badania nad pismem drukowanym XV–XVIII wieku oraz przywilejami drukarskimi. Prowadzona jest kwerenda archiwalna i biblioteczna w zakresie pisma drukowanego z tego okresu, a także przygotowywane są do wydania przywileje drukarskie. Uczestniczy w nich dr M. Juda i mgr E. Zielińska.

Badania własne koncentrują się na:

Probabilistycznych i statystycznych problemach informacji naukowej. Uczestniczący w nich dr A. Krajka zajmuje się praktycznym stosowaniem badań z zakresu probabilistyki do zakresu językoznawstwa przy użyciu komputera.

Badania nad kulturą książki w Polsce XV–XVI wieku, w ramach których gromadzi się materiał do kalendarjografii oświeceniowej. Uczestniczą w nich: dr hab. A. Krawczyk, dr M. Juda, dr A. Matczuk, mgr M. Gorczyńska.

Badania nad kulturą książki w Polsce XIX i XX wieku, ze szczególnym uwzględnieniem zagadnienia roli biblioteki w społeczeństwie. Biorą w nich udział: prof. dr hab. B. Szyndler, dr A. Dymmel, dr J. Plis, mgr B. Cessak, mgr M. Ptasieńska.

Rocznikarstwie i dokumencie średniowiecznym, w ramach których gromadzi się materiały sfragistyczne drogą kwerendy archiwalnej. Uczestniczą w nich: dr P. Dymmel, dr K. Skupieński, mgr H. Seroka, mgr A. Jaworska, mgr E. Zielińska.

Prowadzone są również badania w ramach grantu „Zabytki staropolskie w kręgu pisma, znaku i obrazu” realizowanego w latach 1993–1995. Kierownikiem projektu jest prof. dr hab. J. Szymański. W skład zespołu badawczego wchodzi:

prof. dr hab. B. Trelińska, dr A. Dymmel, dr M. Juda, dr A. Krajka, dr J. Łosowski, dr A. Matczuk, dr K. Skupiński, mgr B. Cessak, mgr M. Gorczyńska, mgr A. Jaworska, mgr H. Seroka, mgr E. Zielińska.

Rezultatem tych badań są 162 publikacje pracowników Zakładu, w tym 16 książek³ i 72 artykuły naukowe⁴. Na pozostałe składają się recenzje, prace redakcyjne i artykuły publicystyczne.

Wizytówką dorobku naukowego są niewątpliwie książki. Autorami większości z nich są młodszy pracownicy nauki, w rozwoju naukowym których stanowią one bardzo ważną cezurę. Podjęta w nich tematyka odnosi się do nie poznanych dotychczas problemów, które zajmują jednak istotne miejsce w rozwoju takich dyscyplin, jak: paleografia, edytorstwo historyczne, historia drukarstwa staropolskiego, dyplomatyki, czytelnictwa, bibliografii i bibliotekarstwa. Korespondują również z badaniami obcymi w tych zakresach. O ich znaczeniu świadczy fakt, że wzbudziły zainteresowanie środowiska naukowego w kraju i za granicą, potwierdzeniem czego są recenzje.⁵ Na uwagę zasługuje również to, że kilka z nich⁶ wydane zostało nakładem zakładu, a autorzy we własnym zakresie przygotowali je do druku.

Czynnie włączono się także w przeprowadzenie kwerendy archiwalnej w ramach rejestracji strat bibliotecznych w czasie II wojny światowej, organizowanej przez Biuro Pełnomocnika Rządu Do Spraw Dziedzictwa Kulturowego za Granicą, koordynowanej przez Polskie Towarzystwo Bibliologiczne. Jednym ze

³ J. Szymański, *Herbarz średniowiecznego rycerstwa polskiego*, Warszawa 1993; *Kanonikat świecki w Małopolsce od końca XI do połowy XIII wieku*, Lublin 1995; *Lauda miasta Wojnicz*, Wojnicz 1994; *Kazanie na konsekrację kolegiaty w Wojniczu 20. V. 1773*, Wojnicz 1994; B. Szyndler, *Tadeusz Kościuszko 1746-1817*, Warszawa 1991; *Dzieje cenzury w Polsce do 1918 r.*, Kraków 1993; *Powstanie kościuszkowskie 1794*, Warszawa 1994; B. Trelińska, *Gotyckie pismo epigraficzne w Polsce*, Lublin 1991; A. Dymmel, *Prenumeratory piśmiennictwa naukowego wydanego w Królestwie Polskim w pierwszej połowie XIX wieku*, Lublin 1992; P. Dymmel, *Tradycja rękopiśmienna „Roczników” Jana Długosza. Studium analityczne ksiąg X-XII*, Warszawa 1992; M. Juda, *Przywileje drukarskie w Polsce*, Lublin 1992; A. Krawczyk, *Historiografia krytyczna. Formowanie się nowożytnej postawy naukowej w polskim piśmiennictwie historycznym XVII w.*, Lublin 1994; A. Matczuk, *Rozwój metodyczny polskich bibliografii historycznych regionalnych*, Lublin 1994; J. Plis, *Biblioteki oświatowe w lubelskiem (1918-1939)*, Lublin 1993; J. Słowiński, *Rozwój pisma łacińskiego w Polsce XVI-XVIII wieku. Studium paleograficzne*, Lublin 1992; K. Skupiński, *Funkcja małopolskich dokumentów w sprawach prywatnoprawnych do roku 1306*, Lublin 1990.

⁴ Są to prace opublikowane w latach 1990-1995.

⁵ P. Dymmel, *Tradycja ... Rec.: J. Soszyński*, „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” r. 38: 1993, z. 3, s. 150-152; Wenta J., „Kwartalnik Historyczny”, r. 100:1993, nr 1, s. 136-138; J. Wenta, „Zapiski Historyczne” t. 59:1994 z. 1, s. 142-143; W. Irgang, „Zeitschrift für Ostforschung”, r. 43:1994. hH.1, s. 121-122; K. Skupiński, *Funkcje ... Rec.: J. Mularczyk*, „Studia Historyczne”, r. 35:1992, z.2, s. 431-433.

⁶ Autorstwa A. Dymmel, M. Judy, A. Matczuk, J. Plisa, J. Słowińskiego.

współautorów wstępnego raportu jest dr J. Plis.⁷ Opracowano również kilka artykułów do „Słownika polskich księgozbiorów historycznych”, którego zeszyt próbny ma się ukazać w niedalekiej przyszłości.⁸

Wyrazem aktywności naukowej jest czynne uczestnictwo w konferencjach naukowych. W ostatnich pięciu latach pracownicy Zakładu brali udział zarówno w konferencjach zagranicznych jak i krajowych. Dr K. Skupieński, na Kolokwium zorganizowanym przez Międzynarodową Komisję Dyplomatyki i Uniwersytet w Sewilii w 1994 roku, zaprezentował referat na temat notariatu publicznego w Polsce średniowiecznej. Na XV Powszechnym Zjeździe Historyków Polskich w Gdańsku referaty wygłosili prof. dr hab. J. Szymański⁹ i dr P. Dymmel.¹⁰ Konferencja naukowa: „Nauki pomocnicze historii i badania w kręgu pisma, Kazimierz Dolny 1994”, stała się forum, na którym czynny udział wzięli: prof. dr hab. J. Szymański¹¹, prof. dr hab. B. Trelińska¹², dr J. Słowiński¹³, dr K. Skupieński¹⁴, dr J. Łosowski¹⁵.

Ponadto dr J. Plis czynnie zaznaczył swe uczestnictwo w sesjach na temat skutków II wojny światowej dla bibliotek polskich¹⁶ oraz potrzeb i możliwości współpracy międzynarodowej w dziedzinie bibliologii¹⁷, a także w seminarium międzynarodowym dotyczącym zachowania dziedzictwa kulturowego i dostępu do źródeł informacji w społeczeństwach zróżnicowanych etnicznie,¹⁸ które odbyły się w Warszawie w 1994 roku. Również dr M. Juda czynnie uczestniczyła w sesji naukowej poświęconej znaczeniu Lwowa i Kresów Wschodnich dla państwa polskiego.¹⁹ Mgr E. Zielińska przedstawiła komunikat na sesji dotyczącej klasztoru w kulturze średniowiecznej Polski, odbywającej się w Dąbrowie Niemodlińskiej w 1993 r.²⁰

⁷ *Straty bibliotek w czasie drugiej wojny światowej w granicach Polski z 1945 r. Wstępny raport o stanie wiedzy*, cz. 1/2, Warszawa 1994.

⁸ B. Cessak, *Księgozbiór Mieczysława Popławskiego*; P. Dymmel, *Średniowieczny księgozbiór kościoła parafialnego w Nowym Targu*; M. Goczyńska, *Księgozbiór biblioteki parafialnej w Gołębiu*; M. Juda, „*Księgozbiór Biblioteki Seminarium Arcybiskupiego we Lwowie*”; A. Matczuk, *Biblioteka Kolegiaty w Zamościu*.

⁹ „Nauki pomocnicze historii między hermeneutyką, heurystyką a źródłoznawstwem: integracja czy dezintegracja.”

¹⁰ „Edytorstwo historyczne: stan i perspektywy.”

¹¹ „Problemy badań nad kulturą w kręgu pisma.”

¹² „20-lecie *Corpus Inscriptionum Poloniae*. Stan i perspektywy epigrafiki polskiej.”

¹³ „*Probatio pennae* jako źródło do badań paleograficznych.”

¹⁴ „Notariusze i notariat polski.”

¹⁵ „Dokumenty i księga wpisów w społeczeństwach lokalnych.”

¹⁶ „Problemy krytyki źródeł bibliologicznych.”

¹⁷ „O potrzebie i możliwościach integracji badań krajowych i obcych w dziedzinie bibliologii.”

¹⁸ „Media dla Polaków za granicą. W kręgu inicjatyw świeckich i kościelnych.”

¹⁹ „Kultura książki polskiej we Lwowie doby przedrozbiorowej.”

²⁰ „Biblioteka klasztoru kanoników regularnych w Kraśniku w II połowie XV wieku.”

Ważnym elementem kształcenia i doskonalenia kadry są staże zagraniczne. W 1991 i 1992 r. mgr B. Cessak przebywała w Paryżu, korzystając ze stypendium Funduszu Pomocy Niezależnej Literaturze i Nauce Polskiej. Prowadziła badania nad działalnością naukową Stefana Czarnowskiego w okresie jego pobytu we Francji. Szczególnie owocną okazała się kwerenda archiwalna i biblioteczna, której wyniki pozwalają na pełniejsze poznanie dorobku naukowego tego uczonego. Kontynuowała je w roku następnym dzięki stypendium Funduszu Stypendialnego Polskiego Towarzystwa Historyczno-Literackiego im. S. Lema.

Podobnie mgr M. Ptasieńska w latach 1993 i 1994, uzyskując stypendium Funduszu Pomocy Niezależnej Literaturze i Nauce Polskiej, zajmowała się w Paryżu problematyką działalności wydawniczej i bibliotekarskiej środowisk emigracyjnych, związanych z Instytutem Literackim. Mgr H. Seroka, przebywając w 1991 r. w Wiedniu, a w 1994 r. we Lwowie, kontynuował badania i prowadził kwerendę archiwalną i biblioteczną dotyczącą heraldyki miejskiej. Uzyskując stypendium Katholischer Akademischer Ausländer - Dienst, dr M. Juda przez 6 miesięcy prowadziła badania naukowe w Niemczech. Interesowała się głównie problemami związanymi z historią pisma drukowanego w XV–XVIII wieku. Kwerenda biblioteczna w Bonn, Moguncji i Monachium okazała się bardzo przydatna dla poznania stanu badań nad tym zagadnieniem i metod stosowanych w badaniach nad dawnym piśmem drukarskim.

Równie istotne w rozwoju naukowym są staże krajowe, odbywane w innych ośrodkach akademickich. Na Uniwersytecie Jagiellońskim i Uniwersytecie Adama Mickiewicza w Poznaniu przebywała mgr A. Jaworska, również na Uniwersytecie Jagiellońskim mgr H. Seroka przebywał przez 1 semestr. Celem pobytu było prowadzenie prac związanych z przygotowywanymi rozprawami doktorskimi, a także inne studia pozostające w kręgu ich zainteresowań naukowych.

Wyrazem aktywności naukowej jest ponadto przynależność do towarzystw naukowych. Zgodnie z zainteresowaniami, niektórzy pracownicy należą do Polskiego Towarzystwa Bibliologicznego i Polskiego Towarzystwa Czytelniczego, inni zaś do Polskiego Towarzystwa Heraldycznego i Polskiego Towarzystwa Historycznego. Są wśród nich także członkowie Lubelskiego Towarzystwa Naukowego, Towarzystwa Naukowego KUL, Polskiego Towarzystwa Filologicznego i Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Przemyślu. Ważna jest również obecność w komitetach redakcyjnych czasopism naukowych. Obok prof. dr. hab. J. Szymańskiego, który jest członkiem redakcji kilku wydawnictw,²¹ dr A. Dymmel, dr M. Juda i dr J. Plis są w składzie komitetu redakcyjnego „Folia Bibliologica”. Jest to czasopismo od kilku lat wspólnie redagowane i wydawane przez Bibliotekę

²¹ „Biuletyn Lubelskiego Towarzystwa Naukowego”, „Polish Historical Library”, „Archeion”, „Quaestiones Mediae Aevi”, „Studia o Książce”, „Studia Źródłoznawcze”, *Polski słownik biograficzny*.

Główną UMCS i Zakład Nauk Pomocniczych Historii i Bibliotekoznawstwa.²² Czynione wspólnym wysiłkiem zabiegi zmierzające do podniesienia jego poziomu merytorycznego i edytorskiego są przedmiotem obecnych działań redakcji. Udaje się na bieżąco gromadzić materiały, również autorów spoza środowiska lubelskiego i mimo trudności przygotowywać je do edycji. Kontynuacja wydawania „Folia Bibliologica” jest ważna także z tego względu, iż mogą one z powodzeniem wypełnić lukę, jaką daje się ostatnio zauważyć w naukowym czasopiśmiennictwie bibliologicznym. Są ponadto miejscem, gdzie Biblioteka i Zakład mogą prezentować, na szerokim forum, swoje osiągnięcia z zakresu badań naukowych i praktyki bibliotecznej.

Równowaga między procesem naukowo-badawczym a dydaktycznym jest jednym z istotnych warunków utrzymania studiów na poziomie uniwersyteckim. W wypełnianiu obydwu zadań – obok form doskonalenia zawodowego pracowników – bardzo ważne są formy kształcenia i naukowej aktywności studentów, które uzależnione są w dużej mierze od programu studiów. W pierwszym roku istnienia bibliotekoznawstwa w ośrodku lubelskim zajęcia realizowane były według planu studiów opracowanego przez dr M. Adrianek. Opierał się on na programach studiów stacjonarnych bibliotekoznawstwa i informacji naukowej o profilu humanistycznym.²³ Od roku akademickiego 1975/1976 proces dydaktyczny realizowany był według programu o profilu humanistycznym, opracowanego przez Zespół Dydaktyczny, powołany przez Ministra NSzWiT w 1973 r.²⁴

Zgodnie z ustawą o szkolnictwie wyższym z dnia 4 maja 1982 r.²⁵ przyznającą uczelniom prawo do realizacji studiów według własnego programu, opracowano nowy plan studiów stacjonarnych, który, mimo późniejszych zmian, w zasadniczych zrębach obowiązuje do dziś.²⁶ Oprócz przedmiotów stałych, obejmuje on przedmioty fakultatywne. Obok tego student ma możliwość wyboru jednej ze specjalizacji, a mianowicie: dawna książka, biblioteki publiczne i informacja naukowa. Cechą wyróżniającą program lubelski od programów realizowanych w innych ośrodkach jest liczba godzin przeznaczonych na lektoraty języków obcych: 270 godzin na studiach stacjonarnych i 90 na studiach zaocznych. Studenci mają do wyboru język niemiecki, angielski i francuski. Obowiązkowy jest również język łaciński w wymiarze 120 godzin. Program kładzie nacisk na humanistyczne treści dyscypliny, dzięki czemu daje w efekcie wielostronnie i grun-

²² Wcześniej ukazywało się pod tytułem „Biuletyn Biblioteki Głównej UMCS”.

²³ T. Batorska, *Bibliotekoznawstwo i informacja naukowa (BIN) - nowy kierunek studiów*, „Z działalności Biblioteki Głównej. Informator UMCS”, 1976, nr 2, s.40.

²⁴ H. Więckowska, *Akademickie kształcenie bibliotekarzy. Zarys historyczny*, Warszawa 1979, s. 49.

²⁵ Dziennik Ustaw PRL nr 14 poz. 113 art. 4.

²⁶ Zmiany wynikały z konieczności dostosowania programu do tzw. minimum programowego. Na studiach zaocznych obowiązuje ten sam program, tyle że wymiar godzin jest zmniejszony do 1/3.

townie wykształconego przyszłego pracownika książki, przygotowanego do realizacji wszystkich zadań, jakie nakłada na niego współczesna nauka o książce i bibliotece. Dużo miejsca poświęca również na zagadnienia współczesnej masmediologii, oraz problemom komputeryzacji i automatyzacji procesów bibliotecznych oraz krajowych i międzynarodowych systemów informacyjnych. Treści programowe poszczególnych przedmiotów są tak modyfikowane, aby na bieżąco odpowiadały wyzwaniom, jakie nakłada na przyszłego pracownika biblioteki ta dynamicznie rozwijająca się dziedzina wiedzy. W realizacji tego celu służy, między innymi, pracownia komputerowa, wyposażona w 9 komputerów podłączonych do sieci Novell, dwie drukarki, skaner i stację CD-ROM. Wykorzystywane są one w realizacji zajęć z zakresu informacji naukowej (wykłady, ćwiczenia, specjalizacja, seminarium i wykład monograficzny). Impulsem do tych zmian są również zalecenia instytucji międzynarodowych,²⁷ mające na celu – między innymi – standaryzację przygotowania zawodowego bibliotekarzy w skali międzynarodowej.

W trosce o należyty przebieg procesu dydaktycznego i pomoc studentom w studiowaniu i przygotowywaniu się do zajęć, od roku akademickiego 1992/1993, publikuje się spisy wykładów i ćwiczeń dla wszystkich lat studiów.²⁸ Studenci otrzymują wykaz tematów, główne zagadnienia oraz obowiązkową i zalecaną literaturę przedmiotu.

Istotną rolę w zakresie form kształcenia i aktywizacji naukowej studentów odgrywają seminaria magisterskie. Ich tematyka jest wypadkową zarówno zainteresowań naukowych i programowych Zakładu, jak i potrzeb makroregionu lubelskiego. Zainteresowania naukowe studentów koncentrują się na kodykologii, dawnej książce i edytorstwie historycznym (seminaria prof. dr. hab. J. Szymańskiego, prof. dr. hab. B. Trelińskiej, dr. K. Skupińskiego, dr. P. Dymmela), bibliotekarstwie i historii książki XIX i XX wieku (seminarium prof. dr. hab. B. Szyndlera), bibliografii (seminaria dr. A. Skrzypczaka, dr. A. Nowaka i dr. A. Matczuk), czytelnictwie (seminaria prof. dr. hab. J. Ankudowicza, dr. Z. Brzozowskiej i dr. A. Dymmel), informacji naukowej (seminaria prof. dr. hab. A. M. Lewickiego, prof. dr. hab. J. Bartmińskiego, dr. hab. A. Pajdzińskiej, dr. A. Krajki), naukoznawstwie (seminaria prof. dr. hab. J. B. Korolca i prof. dr. hab. G. Rościńskiej), kulturoznawstwie (seminarium dr. hab. A. Krawczyka) i medioznawstwie (seminarium dr. J. Plisa).²⁹ Dotychczasowy dorobek w tym zakresie wyraża się liczbą 686 magisteriów, w tym 363 na studiach stacjonarnych i 323 na stu-

²⁷ UNESCO

²⁸ *Spis wykładów i ćwiczeń na kierunku Bibliotekoznawstwo i Informacja Naukowa*, Lublin 1992, 1993, 1994.

²⁹ Wykaz tematyki seminariów prowadzonych w pierwszych latach istnienia kierunku, zob. M. Juda, *op. cit.*, s. 198.

diach zaocznych. Wszystkie seminaria prowadzone są przez samodzielnych pracowników nauki i adiunktów, co jest wynikiem troski o wysoki poziom naukowy tego typu zajęć, a także ich efektu końcowego – prac magisterskich. Wysiłki te zdaje się potwierdzać fakt, że wiele z nich zostało opublikowanych.³⁰ Ich przydatność należy upatrywać głównie w tym, iż zawierają szereg danych faktograficznych, opartych na źródłach archiwalnych i bibliotecznych, do tej pory nie wykorzystywanych.

Ważnym elementem procesu dydaktycznego są praktyki zawodowe. Są bowiem okazją do sprawdzenia i weryfikacji własnej wiedzy studenta, jak również okazją do konfrontacji wyobrażeń o zawodzie z rzeczywistością. Pozwalają odpowiedzieć na pytanie, czy wybór kierunku studiów był przemyślany, czy przypadkowy. Studentom studiów zaocznych daje okazję do pogłębienia wiedzy i umiejętności najmniej znanych z terenu własnej pracy zawodowej, jeśli aktualnie pracują w bibliotece. Zgodnie z realizowanym programem praktyki odbywają się po II, III i IV roku studiów stacjonarnych, po II i III roku zaocznych. W związku z włączeniem do programu studiów bloku przedmiotów, których realizacja daje uprawnienia do pracy na etacie nauczyciela bibliotekarza, praktyka po IV roku odbywa się w bibliotekach szkolnych.

Praktyki zawodowe odbywają się w całej Polsce. Intencją jest, aby ich miejscem były biblioteki naukowe pozalubelskie, z nimi bowiem student nie styka się w ciągu roku akademickiego. W ostatnich latach napotyka się coraz więcej trudności z takim modelem organizacji praktyk. Na przeszkodzie stoją głównie trudności natury finansowej. Opinie kierowników praktyk potwierdzają należyte przygotowanie studentów od strony praktycznego działania, szerokie horyzonty ogólnego wykształcenia i gruntowną wiedzę teoretyczną o bibliotekoznawstwie.

Od kilku lat zmieniły się również zasady rekrutacji na studia. W miejsce egzaminów wstępnych wprowadzono rozmowę kwalifikacyjną, której zakres obejmuje program szkoły średniej z historii Polski, języka polskiego i matematyki (dwa przedmioty do wyboru). Obserwacja studentów przyjętych na tej podstawie pozwala na stwierdzenie, iż zmiana ta była zasadna. Rozmowa kwalifikacyjna daje możliwości oceny nie tylko stopnia opanowania wiedzy, ale również umiejętności samodzielnego myślenia i formułowania ocen określonych zjawisk. Wydaje się, iż również dzięki takiemu sposobowi rekrutacji maleje liczba osób rezygnujących ze studiów. Zjawisko to jest częściej spotykane na studiach zaocznych, ale wpływ na to ma nie tyle niemożność podołania wymogom procesu dydaktycznego, co obciążenia finansowe, ponieważ zarówno studia zaoczne, jak i podyplomowe są płatne.

³⁰ Ich spis zamieszczony w cytowanym wyżej artykule należy uzupełnić o artykuł A. Padzińskiego, *Brachygrafia w epigrafice i typografii polskiej XVI-XVII w.*, „Folia Bibliologica”, r. 36/37: 1986/1987, s. 7-18.

Naukowy i dydaktyczny dorobek bibliotekoznawstwa na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej, które w tym roku obchodzi dwudziestolecie istnienia, pozwala z optymizmem patrzeć na jego dalszy rozwój. Ukształtowany został program naukowy i dydaktyczny, którego wyniki są widoczne (zakończenie 10 przewodów doktorskich i 3 habilitacje, kilka dalszych rozpraw znajduje się w końcowym stadium przygotowania). Proces ten, choć niełatwy (przede wszystkim braki kadrowe) doprowadził do pewnej stabilizacji, której wyrazem są sprecyzowane zainteresowania naukowe zespołu pracowników oraz wypracowany i z powodzeniem realizowany w trybie stacjonarnym, zaocznym i podyplomowym, proces dydaktyczny.